

Интернет желісі қазақстандық сегментінің (Қазнет) бірыңғай ақпараттық кеңістігін қалыптастыру мен дамытудың 2008 - 2012 жылдарға арналған тұжырымдамасы туралы

Күшін жойған

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2008 жылғы 17 сәуірдегі N 358 Қаулысы. Күші жойылды - Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2010 жылғы 14 сәуірдегі № 302 Қаулысымен

Ескерту. Күші жойылды - ҚР Үкіметінің 2010.04.14 № 302 Қаулысымен.

Интернет желісі қазақстандық сегментінің (Қазнет) бірыңғай ақпараттық кеңістігін дамыту мақсатында Қазақстан Республикасының Үкіметі **ҚАУЛЫ ЕТЕДІ:**

1. Қоса беріліп отырған Интернет желісі қазақстандық сегментінің (Қазнет) бірыңғай ақпараттық кеңістігін қалыптастыру мен дамытудың 2008 - 2012 жылдарға арналған тұжырымдамасы мақұлдансын.

2. Осы қаулы қол қойылған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі.

Қазақстан Республикасының

Премьер-Министрі

К. Мәсімов

Қ а з а қ с т а н

Р е с п у б л и к а с ы

Ү к і м е т і н і ң

2 0 0 8

ж ы л ғ ы

1 7

с ә у і р д е г і

N

3 5 8

қ а у л ы с ы м е н

мақұлданған

Интернет (Қазнет) желісі қазақстандық сегментінің бірыңғай ақпараттық кеңістігін қалыптастырудың және дамытудың 2008 - 2012 жылдарға арналған тұжырымдамасы

Астана - 2008 ж.

Мазмұны

- 1 . К і р і с п е
2. Қазіргі жай-күйін талдау
- 2.1. Халықаралық тәжірибе
- 2.2. Қазнеттің қазіргі жай күйі
3. Тұжырымдаманың мақсаты мен міндеттері

4. Тұжырымдаманы іске асырудың негізгі бағыттары мен тетіктері
 - 4.1. Интернет желісінің ұлттық сегментін дамыту саласындағы мемлекеттік саясатты іске асыру
 - 4.2. Ұлттық заңнаманы жетілдіру
 - 4.3. Қазнеттің инфрақұрылымын дамыту
 - 4.4. Ақпараттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету жүйесін дамыту, оны ұйымдастыруды жетілдіру
 - 4.5. Қазнетті дамыту мониторингі және бағалау
 - 4.6. Қазақстанның ғаламдық ақпараттық желілер мен жүйелерді құру мен пайдалану үдерістеріне қатысуы
5. Күтілетін нәтижелер

1. Кіріспе

Қазіргі таңда бүкіл әлемде болып жатқан кең ауқымды қайта құрулар ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың (бұдан әрі - АКТ) қарқынды дамуына байланысты. Ғаламдық ақпарат қоғамның Хартиясында (Окинава) атап көрсетілгендей, "ақпараттық-коммуникациялық технологиялар жиырма бірінші ғасыр қоғамының қалыптасуына әсер ететін ең маңызды факторлардың бірі болып табылады. Олардың революциялық әсері адамдардың жүріс-тұрысына, олардың біліміне және жұмысына, сондай-ақ үкімет пен азаматтық қоғамның өзара қарым-қатынасына қатысты болып отыр. Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар әлемдік экономиканың қарқынды түрде дамуына маңызды стимул болып отыр". Көптеген дамыған және дамушы елдер АКТ-ң дамуы мен таратылуы алып келетін зор артықшылықты түсініп отыр. Ақпараттық қоғамға қозғалыс - бұл адамзат өркениетінің болашағына жол болатындығы ешкімді де күмән туғызбайды.

Қазақстан өз егемендігін алған сәтінен бастап, әлемдік қауымдастыққа ықпалдасу позициясынан нақты орын алды, өзін өндірістік және ауылшаруашылық өнімдерін өндіретін тең деңгейдегі халықаралық кооперацияның мүшесі ретінде ғана емес, сонымен қатар ақпараттық қоғамды құрудың белсенді қатысушы екенін көрсетті.

Қазақстанның "индустриалды" қоғамнан "ақпараттық қоғамға" өтуі ақпараттық теңсіздікті жеңуі, Қазақстандағы азаматтық қоғам мен демократиялық дәстүрдің дамуына, ақпараттық теңсіздікті еңсеруге байланысты. Бұл міндеттерді шешу тұрақты экономикалық өсуді, қоғамдық жағдайдың көтерілуін, демократияны нығайту саласында әлеуметтік келісімді ынталандыру, ашық және жауапты басқаруды, адам құқығы және бүкіл әлемде Қазақстанның саяси және экономикалық тұрақтылығын нығайтуда және Қазақстанның

азаматтарының тең дәрежеде ғаламдық ақпараттық қоғамдастыққа енуін қамтамасыз ететін мақсаттарға жету негіз болып табылады. Республикада жоғарғы қарқынмен дамып келе жатқан ақпараттық-коммуникациялық технологиялар ғаламдық желідегі Интернеттің ақпараттық сегментін, оның рөлін және қазақстандық қоғамда алатын орны туралы түсінікті қайта қарауды талап етеді.

Бұған елді тұрақты компьютерлендіруден ақпараттандыруға және Интернеттің ғаламдық желісінде Интернет-Қазнеттің (бұдан әрі - Қазнет) қазақстандық сегментінің бірыңғай дамыған ақпараттық кеңістігін құруға өту әрекеті негіз болып отыр.

Қазнеттің бірыңғай ақпараттық кеңістігін дамыту осы үдеріске көптеген қатысушылардың қызметін үйлестіруді талап ететін салааралық, ведомствоаралық және мемлекеттік міндеттер болып табылады. Мұндай үйлестірулер тек қажетті әрекеті мен олардың тізбегін анықтайтын және негіздейтін бірыңғай тұжырымдамасының негізінде болуы мүмкін.

Тұжырымдама Қазақстан Республикасының бірыңғай ақпараттық кеңістікке орнықты, жоспарлы, қауіпсіз және тиімді қозғалысын қамтамасыз етуге арналған шаралар кешенін әзірлеуге, Қазнетті дамыту үшін негізгі саяси, әлеуметтік-экономикалық, мәдени және техникалық-технологиялық алғы Шарттары мен жағдайын, оның динамизмі мен тұрақтылығын қамтамасыз ететін мемлекеттік саясаттың ережелері мен басымдығын айқындауға бағытталған.

2. Қазіргі жай-күйін талдау

2.1. Халықаралық тәжірибе

Жаңа ақпараттық қоғамның негізін қалаушы сипаттамаларының бірі оның ғаламдық сипаты болып табылады. Жаңа ақпараттық қоғамды қалыптастыру үдерісінде біртіндеп ақпарат тарату және алмасу тәсілдері мен әдістері жаңартылады, уақыт үнемделеді, ұлттық шекаралар мен кедергілер бұзылады, әлемдік ақпараттық кеңістігінің, экономика, сауда, қаржы, адамзат өмірінің басқа салаларының құрылымы түбірімен өзгереді, адамдардың көзқарасы мен адамзат құндылықтарының интенсивті гомогенизациясы, мәдениет пен мәдени моделдердің эмбебаптығы (ықшамдау) байқалынады, динамизмі жылдамдатылады, бәсекелестік күшейе түседі.

Қазіргі әлемдік даму кезеңінде ғаламдық ақпараттық интернет желісі бүкіл әлемдік ақпараттық кеңістігінің ең көлемді және жаппай жайылған сегменті

болып табылады. Сонымен бірге, уақыт өте, ғаламдық ақпараттық интернет желісі ақпарат алу және алмасудың, сондай-ақ жаппай пайдаланушылардың коммуникациясы үшін ең қол жетерлік құралы болғаны айдан анық.

Қазіргі уақытта Интернеттің ақпараттық кеңестігінің жұмыс істеуіне сай келетін халықаралық ұйымдарға мыналар жатады:

1) The Internet Corporation for Assigned Names and Numbers (бұдан әрі - ICANN) - IP-адрестерін, протоколдардың параметрлерін бөлу, домендік атаулардың жүйесін әкімшілеу (Domain Name System, DNS), түбірлік серверлер (Root Server System) деп аталатын жүйенің жұмыс істеуін әкімшілеу және қолдау үшін құрылған коммерциялық емес ұйым;

2) Интернет желісінде нөмірлеуді бөлу жөніндегі уәкілетті ұйым (бұдан әрі - IANA, The Internet Assigned Numbers Authority);

3) Еуропалық желілік үйлестіру орталығы (бұдан әрі - RIPE NCC) - тіркеушілер үшін IP-адрестерді бөлуді және тіркеуді қамтамасыз етеді. RIPE NCC тіркеушілер үшін IP-адрестерді бөлу мен тіркеуді қамтамасыз етеді. RIPE NCC қызмет көрсету аймағында Интернеттің ғаламдық ресурстарын әділетті бөлуге кепілдеме бере отырып, Еуропа, Таяу Шығыс, Солтүстік Африка және Азияның бөлігінің тіркеушілеріне қызмет көрсетеді;

4) The Internet Engineering Task Force (бұдан әрі - IETF) - Интернет сәулетін дамыту және қолданыстағы инфрақұрылымның үздіксіз қызмет етуінің біріктірілген міндеттерін дамытуға жұмыс жасайтын желілік хаттамаларын дайындаушылар, операторлар, өндірушілер және зерттеушілердің халықаралық ашық бірлестігі болып табылады;

5) Дүниежүзілік зияткерлік жеке меншік ұйымы (бұдан әрі - ДЗЖҰ).

Жоғарғы деңгейдегі домендер (бұдан әрі - TLD, Top Level Domain) екі үлкен бөлікке бөлінеді: Біріншісі - жалпы пайдаланатын домендер (generic TLD немесе gTLD) және екіншісі - ұлттық екі әріпті домендер (country code TLD немесе ccTLD). Жалпы пайдаланатын домендерге COM, NET, ORG, INFO, BIZ, MUSEUM, NAME, AERO, COOP, PRO, INT, GOV және басқа да домендер жатады.

Қазіргі сәтте ISO 3166-1 халықаралық стандартқа сәйкес елдер мен аумақтардың екі әріпті кодтар саны бойынша ұлттық домендер - 250 (RU - Ресей үшін, DE - Германия үшін, UK - Ұлыбритания үшін) Ұлттық домендерді басқару бойынша өкілеттік елдердің интернет-қауымдастықтарының келісімдері бойынша IANA ұйымымен беріледі.

Ұлттық домендерді дамытудың жалпы үрдістері мынадай: біріншіден, академиялық желілерден ұлттық домендердің операторлар (провайдерлер) бірлестігіне өтуі, сондай-ақ қатар тіркеу ережелерін дайындауға елдің интернет-қауымдастығының қатысуы: нарықтың кәсіби қатысушылары,

тұтынушылар, қоғамдық (кейде үкіметтік) ұйымдар; екіншіден, домендік атауларды тіркеуде операторлар қатысуының коммерциялық кестелерін дайындау; үшіншіден, домендерді тіркеудің ашық ережелеріне біртіндеп өтуі, шектеулердің алынуы.

Кез-келген субъектінің Интернеттегі қызметі құқықтық проблемалардың тұтас сериясын қалыптастырады. Олар пайдаланушының қызметін, сайттың мәртебесін және оның мазмұнын реттеуге (рұқсат етілген, реттелмеген, заңсыз); авторлық және аралас құқықтардың орындалуына; "киберэкономиканы" қалыптастыру (электрондық ақшалар, төлемдік жүйелер, құнды қағаздар, электрондық банктер, жарнама, маркетинг, электрондық контрактілер, салықтар); жеке және мемлекеттік мүдделердің ақпараттық қауіпсіздігіне бөлінеді.

Интернет желісін құру және нормативтік негіздерінің ұтымдылығы бойынша үдеріс 80 жылдардың басынан бастап Еуропа және АҚШ-та (және бірқатар басқа да шет елдерде) басталған.

Қазіргі уақытта Интернет желісі қарым-қатынастарын құқықтық реттеудің бірнеше деңгейі қалыптасты:

- 1) халықаралық;
- 2) өңірлік (Еуропалық одақ және ТМД шеңберінде);
- 3) ұлттық.

Осы деңгейлердің әрқайсысында өкілетті заң шығарушы қарастырып отырған құқықтық қарым-қатынастар саласын реттеуге ұмтылады.

Интернет желісінің трансшекаралылығы Интернет желісіндегі құқықтық қарым-қатынастарды халықаралық құқықтық реттеу, қолданыстағы ережелер мен әдеттегіліктерді біріздендіру қажеттілігін құрайды.

Біріздендірудің нормалары ЕО шеңберінде, сондай-ақ БҰҰ шеңберіндегі (УНИДРУА жеке құқықты біріздендіру институты) халықаралық деңгейде, Дүниежүзілік Зияткерлік Жеке меншік Ұйымы (ДЗЖҰ), Халықаралық сауда палатасы (ХСП), БҰҰ Еуропалық экономикалық комиссиясы, сауда және электрондық бизнеске ықпал ету БҰҰ Орталығымен жүргізіледі.

ТСР/IP желі хаттамаларының ыңғайсыз цифрлық адресстерінің жеңіл есте қалатын әріптік сөз тіркестеріне ауыстыруға мүмкіндік берген домен атаулары жүйесінің пайда болуы, интернеттің белсенді түрде коммерциализациялануы мен әйгілі болуы соңғы жылдары домен өздерінің белгілері бойынша олардың қолданыстағы түрлеріне ұқсас - тауар белгілері, фирманың атаулары бойынша материалдық емес актив белгілерін иеленді. Мазмұнында домендік атауы ғана берілген жарнамалық тақталар жиі кездеседі. Қымбат тұратын интернет-жобалар жүзеге асырылып жатыр, олар үшін домен олардың коммерциялық

табыстарының едәуір бөлігін құрайды, өйткені тұтынушылар доменді электрондық бизнес субъектісінің қандай да бір тауар, жұмыс немесе қызмет көрсетулерімен байланыстырады.

2.2. Қазнеттің қазіргі жай күйі

Ескерту. 2.2-кіші бөлімге өзгерту енгізілді - ҚР Үкіметінің 2009.12.30 № 2305 (қолданысқа енгізілу тәртібін 2-т. қараңыз) Қаулысымен.

Қазнет ақпараттық ресурстар желісінің, ақпараттық-телекоммуникациялар жүйесі мен желісінің, ұйым мен азаматтардың ақпаратпен қарым-қатынасын қамтамасыз ететін бірыңғай қағидаттар мен жалпы ережелер негізінде жұмыс істейтін, оларды жүргізу және пайдалану технологияларының, сондай-ақ олардың ақпараттық қажеттілігін қанағаттандыру жиынтығынан тұрады. Осылайша, Қазнет бірыңғай ақпараттық кеңістігі мынадай басты құрамдас бөліктерден тұрады:

1) Қазнеттегі ақпаратты, деректерді, мәліметтерді және білім беруді құрайтын ақпараттық желілік ресурстар;

2) бірыңғай ақпараттық кеңістіктің (ақпаратты жинау, өңдеу, сақтау, тарату, іздеу және беру бөлігінде) жұмыс істеуі мен дамытуды қамтамасыз ететін ұйымдық құрылымдардан тұратын және тиісті технологиялар мен бағдарламалық-техникалық құралдарды пайдаланумен, олардың ақпараттық ресурстарға қол жеткізуін қамтамасыз ететін азаматтар мен ұйымдардың өзара ақпараттық іс-қимылының құралдарынан тұратын ақпараттық инфрақұрылым;

3) Қазнетті қалыптастыруға және дамытуға қатысушылар арасындағы өзара қарым-қатынасы мен қызметін реттейтін құқықтық, ұйымдастырушылық, нормативтік және ақпарат құжаттары.

Қазнетті дамыту және реттеу объектілеріне мыналарды жатқызуға болады:

1) сақтау және меншік түріне тәуелсіз ақпараттық ресурстар, коммерциялық құпияны құрайтын мәліметтер, құпиялы ақпараттар сияқты және ашық қолжетімді ақпараттық ресурстар;

2) жеке және заңды тұлғалардың мемлекеттік ақпараттарды алу, тарату және пайдалану құқығы, құпия ақпарат пен зияткерлік меншікті қорғау;

3) Интернет ғаламдық желіде таратылатын ақпаратқа негізделген қоғамдық сананы (көзқарастар, саяси көзқарастар, моральдық және этикалық құндылықтар және басқалар) қалыптастыру жүйесі;

4) көп жағдайда ақпаратпен қамтамасыз ету мен сапасына тәуелді болып келетін саяси шешімдерді қабылдау үдерісіне әсер ету жүйесі;

5) мемлекеттік органдардың халықты елдің қоғамдық-саяси және әлеуметтік-экономикалық аспектілерімен ақпараттау жүйесі;

6) Интернет желісінде орналасқан бұқаралық ақпарат құралдарына өзінің көзқарастарын насихаттайтын қоғамдық ұйымдардың қатысу жүйесі;

7) мәлімет беру желісінің жалпы ұлттық, өңірлік және жергілікті ақпараттық-телекоммуникациялық жүйе, оның ішінде арнайы мақсаттағы, сондай-ақ спутниктік байланыс жүйесі;

8) электрондық сауда жүйесі - Интернет арқылы тауарлармен және қызметтермен сауда-саттық.

Желілік ақпарат ресурстар - интернет-ресурстары Қазнеттің негізгі бөлігі болып табылады. Қазнеттің ресми тарихы 1994 жылғы 19 қыркүйектен басталады. Бұл күні IANA дерекқорында жоғарғы деңгейдегі KZ домені тіркелді. Ал 1995 жылы маусым айында бірінші қазақстандық интернет-ресурстардың - Kazakh Internet Yellow & White Pages (қазір жұмыс істемейтін) каталогы шықты. 1997 жылы желтоқсан айында қазіргі уақытта ең танымал қазақстандық веб-ресурстар рубрикаторы каталогының - "Весь WWW Казахстан" (Catalog.Site.KZ) жобасы шықты.

Қазнет кеңістігі ресурстардың мынадай түрлерін:

- 1) KZ домен аймағындағы дербес интернет-ресурстарды;
- 2) қазақстандық провайдерлердің алаңында орналасқан басқа домен аймақтарының желілік ресурстарын;
- 3) Қазақстан аудиториясына бағытталған шетелдік ресурстарды;
- 4) басқа домен аймағында орналасқан қазақстандық компаниялардың ресурстарын біріктіреді.

Қазіргі уақытта KZ аймағында домен атауларды әкімшілендіру, Қазақстан Республикасының Ақпараттандыру және байланыс агенттігінің төрағасы міндетін атқарушының 2005 жылғы 5 сәуірдегі N 88-б бұйрығымен бекітілген "Интернет желісі қазақстан сегментінің домен кеңістігін бөлу ережесіне" сәйкес жүргізіледі.

Қазақстанда үш деңгейдегі - Тіркеу орны, тіркеуші және тіркеленуші - домендер тіркелімін бөлу жүйесі (Shared Registry System - SRS) қолданылады. KZ доменін басқару және реттеумен екі ұйым айналысады: іс-жүзінде - доменнің техникалық жағынан жұмыс істеуіне жауапты Қазақ желілік ақпарат орталығы (бұдан әрі - KazNIC) және де-юре - құрамында ұлттық доменді тіркеу және дамыту идеологиясы әзірлеумен айналысатын Қазақстандық IT-компаниясының қауымдастығы. Қазіргі уақытта домендерді тіркеу нарығында KZ аймағында "Жұмыс істеп тұрған тіркеуші" мәртебесі бар 9 компания тіркелді.

SPS-ті пайдалана отырып, домен атауларын тіркеу мүмкіндігі бар шексіз тіркеушілердің санын көрсететін моделіне қарамастан, тұтынушыларға тұрақты және үздіксіз қызметтерді ұсыну аккредитацияның жеткілікті қатаң талаптарымен қамтамасыз етіледі. Тіркеушілерді аккредитациялау рәсімі домен

атауларын тұтынушыларға тіркеу және қолдау бойынша қызметтерді ұсыну ретінде қажетті сенімділікті алуға мүмкіндік береді.

Электрондық ақпараттық ресурстар туралы мәліметтерді жүйелеу, сондай-ақ жеке және заңды тұлғаларды мәліметтермен хабардар ету және мемлекеттік органдарды ақпаратпен қамтамасыз ету мақсатында Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2007 жылғы 21 қарашадағы N 1124 қаулысымен Электрондық ақпараттық ресурстар мен ақпараттық жүйелердің мемлекеттік тіркелімін және депозитарийді жүргізу ережесі бекітілді.

Қазнет желісі ресурстарын контентпен толықтыру бірінші кезектегі және басым роль атқарады. Кез келген ресурстың ақпараттылығы, оған қол жеткізу, ашықтығы негізінен оны құрушылар мен иелері қамтамасыз етеді. Интернеттегі желілік ресурс Интернет ғаламдық желісінің пайдаланушылары үшін құрылатынын, өмір сүретінін түсіну маңызды сәт. Қазнет те жүйелік құрылым құру үдерісі оған келіп-кетушілер, яғни еркін қолжетім ақпаратын ізденушілерге нақты бағытталуы керек. Қазақстандық контентті бүгінгі ресурстарын " дамымаған" және "әлсіз" деп сипаттауға болады. Контенттің "дамымағаны" ресурсты контентті құру және қалыптастыруға қажет білім мен ережелердің жоқтығымен, ал контенттің "әлсіздігі" ресурстағы ақпаратқа релеванттықты елемеу және контентті уақтылы жаңартпаумен негізделген. Ресурс контенті және оның маңыздылығы Google, Yahoo, MSN және кириллица әрпіндегі Yandex, Rambler және т.б. ғаламдық ізденіс жүйесіне қол жетімділік және көріну қабілеттілігімен анықталатынын түсіну қажет.

Қазақстандық ресурстардың мазмұнды бөлігі стихиялық түрде қалыптасады, ақпаратты таратушылардың мүдделері мен торабына сәйкес құқықтық, моральды-этикалық және басқа нормалар мен ұлттық мүддені ескермейді.

Қазақстандық контенттерді дамыту маңыздылығы оның көп тілділігі. 2006 ж. Miniwatts Marketing Group компаниясы жүйеде нүкте қолданатын тілдердің рейтингін жариялады, онда орыс тілі 10 орын алды. 2006 жылғы 30 маусымдағы мәліметтер бойынша орыс тілді пайдаланушылар әлемдік интернет-аудиториясының 2,3 % құрайды. Жүйе ресурстарындағы орыс тілінің өсу динамикасы оның жетекшілік орындарын көрсетеді - тілдер арасында веб-аудиторияның өсуі бойынша (664,5%). Miniwatts Marketing орыс тілді веб-пайдаланушыларға 23,7 млн., ал орыс тілді ортаға Интернеттің өту деңгейі 16,5 % деп бағаланды. Пайдалану бойынша рейтингте ағылшын тілі (30 %, 1,12 млрд. пайдаланушылар), екінші орында - қытай тілі (13,8 %, 1,34 млрд. пайдаланушылар) үшінші орында - жапон тілі (8,3 %, 128 млн. пайдаланушылар). Көптеген интернетті пайдаланушылар екі немесе одан да көп тілдерді меңгергенін атап өткен жөн. Қазнеттегі кириллица контентінің дамуы болашақта перспективті және дамуы үшін жоғарғы әлеуетке ие.

Қазнетте мемлекеттік тілін пайдалану өте төмен деңгейде қалып отыр. Олар бұрын қазақ тілін кодтау және тану проблемасы болса, қазір ондай проблема жоқ. Қазнетте кітапхана жоқ, білім мен ғылым жүйесінің ресурстары әлсіз дамыған, Қазнеттің мультимедиялық контенті оны тек мобильді пайдалану бөлігінде пайдаланады. Осы уақытқа дейін мемлекеттік тілдің билік органдарына, күнделікті тұрмыста пайдалануға арналған сөздік, және глосарий терминдердің ресми жүйелік ресурсы жоқ. 2002 жылы құрылған Мемлекеттік тілді жеделдете оқыту республикалық орталығы сайты (www.kazakhtili.kz) бүгінгі күні жоқ. Қазнет тарихын дамытудың және сақтаудың жалғыз ақпараттық ағартушы портал "Lyakhov.KZ - Қазнеттің үлкен энциклопедиясы - Александр Ляховтың жеке жобасы (www.lyakhov.kz)" болып отыр.

Халықтың көпшілік топтары арасында ақпараттық сұраныс қалыптаспаған немесе дәстүрлі сұраныстарды қанағаттандыруда ақпарат ролі білінбей отыр. Қазнеттің ақпараттық кеңістігі Қазақстан халқының көпшілігі үшін күнделікті өмірдің бөлігі болмай отыр. Қазнеттің контентті дамыту қолданушылар сұранысына ғана сәйкестенбей, потенциалды қолданушыларға арналуы керек, олардың өмірін жеңілдету және табысы үшін ақпараттық ресурстың қажеттілігін түсінуі керек. Контентті қалыптастырудағы мақсатты бағыт стратегиясы Қазнеттің ірі порталдар шеңберінде басталып отыр. Ол қолданушылар немесе потенциалды қолданушылар қалыптасқан сұранысқа сәйкес құрылмай, ақпаратқа маңызды ресурс ретінде қарау көзқарасын қалыптастырумен байланысты.

Қазақстанның ақпараттық-коммуникациялық нарығы қосалқы және бірінші провайдерлерді ұсынады. Бүгінгі күн қызметтің осы түріне 391 компанияның лицензиясы бар, оның ішінде 2007 жылы 34 лицензия берілді.

Интернеттің қазақстандық бөлігінің аудиториясы жылдан жылға өсуде, бұған елдегі компьютерлер паркінің қарқынды өсуі және күнделікті өмірде Интернетті қолдану қажеттілігін түсіну себепкер болып отыр.

2006 жылғы жүргізген зерттеулеріне сәйкес Қазақстан Республикасында Интернет жүйесіне қолжетімдік арасында ең танымалы 8 арқылы ("Интернет зонасы") телефон желісіне (dial-up) қосылу, бұл туралы ҚР тұрғындарының 33,2 % хабардар. Екінші орында тасымалдығы жөнінен аванстық Интернет-карталар арқылы телефон желісі бойынша қосылу тұр. Интернеттің осындай қолжетімдігі туралы ҚР тұрғындарының 25,6 % хабардар. Ұялы телефон арқылы интернетке қосылу туралы хабардарлық ересек халықтың 18,7% үлесін құрайды.

Қазақстан халқының жартысы (53,1%) Интернетке кірудің жоғарғы аталған түрлерін білмейтіндігін атап өткен жөн. 2007 жылдың қорытындысы бойынша Интернет желісіне Қазақстандық мектептердің 7405 немесе 95% (барлық мектептер саны - 7724) қосылған, оның ішінде ауылдық мектеп - 5785 немесе 94% (барлық ауылдық мектептер саны - 6095). Алынған мәліметтер бойынша ҚР

қалаларының 1 095 403 ересек тұрғындары немесе 6% ғана Интернет желісіне қолжетімділік қызметін пайдаланады.

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2006 жылғы 7 маусымдағы N 519 қаулысымен бекітілген Қазақстан Республикасының телекоммуникация саласын дамытудың 2006 - 2008 жылдарға арналған бағдарламасында Интернет желісіне жаппай, кең жолақты қол жетімділікті дамыту, Интернеттің қазақстандық контентін дамыту, сондай-ақ Интернет қызметтеріне "Қазақтелеком" АҚ тарифтерін төмендету көзделген. "Қазақтелеком" АҚ Интернет желісіне коммутирланған қол жеткізу қызметтерінің және Интернет желісінің кеңжолақты қол жетімділігі қызметтерінің (бір жалғы телемдерді қоспағанда) тарифтерді төмендету жөнінде біршама іс-шаралар жүргізілді.

Ағымдағы жылға ресурстардың хостингі қызметтеріне тарифтерді төмендету, сондай-ақ "Қазақтелеком" АҚ ұсынатын тарифтік жоспарлардың құрылымын, яғни Қазнетті дамытуға және танымал етуге ықпал ететін қызметтерді кеңейту және қайта қарау жоспарланған.

"Nursat" АҚ Интернет желісінің ресурстарына сапалы қолжеткізуді қамтамасыз ету үшін Европа және Мәскеуге жоғарғы жылдамдықты спутник арналарын пайдаланады. Жетекші ресейлік сервис-провайдерлері мен өзара алмасу трафиінің нүктесіне қосылу интернет желісіндегі ресейлік ресурстарға тез жетуге мүмкіндік береді. Коммутацияланатын қолжетімдіге электрондық почта, түнде және демалыс күндері шексіз қолжетімділік, қол жеткізудің жылдамдығы 56 кбит/с (протокол V.90), Қазақстан бойынша роуминг кіреді.

"Kazakhstan-Online" деректерін берудің ұлттық желісі Қазақстан Республикасының 96 елді мекенін және 162 торапты қамтиды. Желінің жалпы өткізу қабілеттігі - секундына 698 мбит. "Kazakhstan-Online" желісіне кең жолақты АТМ - желісі болып табылады және АТМ - форумының әлемдік стандарттарына сәйкес. 1999 жылы қыркүйекте "Kazakhstan-Online" желісі базасында "Интернет - аймағы" жобасы коммерциялық пайдалануға берілді. Бұл қызмет түрі Қазақстанның, барлық аумағында Интернетке коммутациялық қолжетім мүмкіндігін ұсынады және ұтқыр және үйде пайдаланушыларға, сондай-ақ ұйымдардағы жеке пайдаланушыларға арналған. Интернет желісіне қол жеткізу қалалық телефон желісінің арналары бойынша "Kazakhstan-Online" торабына "нүкте-нүкте" қосуын орнату арқылы жүзеге асырылады. "Интернет-аймағы" жобасымен бірге 2000 жылы маусымда жалпы білім беру оқу орындарына бағытталған жаңа жоба енгізілді. Бұл жоба "Қазақстандық интернет" деп аталады және Қазақстандық интернет-ресурстарына коммутациялық қол жеткізу мүмкіндігін береді.

Қазіргі уақытта Интернеттің ғаламдық ақпараттық желісінде Қазнеттің саны жағынан да (операторлар мен пайдаланушылар саны) сапасы жағынан да (

көрсетілетін қызметтер спектрінің кеңеюі) белсенді өсуі байқалады. Интернет саласындағы қазақстандық заңнама өз дамуының бастапқы кезеңінде тұр.

3. Тұжырымдаманың мақсаты мен міндеттері

Тұжырымдаманың мақсаты Интернет Қазнеттің бірыңғай ақпараттық кеңістігін дамыту болып табылады.

Осы мақсаттарға жету үшін мынадай міндеттер қойылды:

1) Интернет желісінің ұлттық сегментін дамыту саласындағы мемлекеттің саясатты және оны іске асырудың кешенді шаралары мен әдістерін әзірлеу;

2) Интернет желісінің ұлттық сегментін дамыту саласындағы ұлттық заңнаманы жетілдіру;

3) Қазнеттің инфрақұрылымын дамыту;

4) ақпараттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету жүйесін дамыту, оны ұйымдастыруды жетілдіру;

5) бірыңғай ақпараттық кеңестігін дамытудың мониторингі мен бағалау жүйесін әзірлеу;

6) ғаламдық ақпараттық желілер мен жүйелерді құру мен пайдалану үдерістеріне Қазақстанның қатысуы.

4. Тұжырымдаманы іске асырудың негізгі бағыттары мен тетіктері

4.1. Интернет желісінің ұлттық сегментін дамыту саласындағы мемлекеттік саясатты іске асыру

Мемлекеттік басқару органдарына Интернеттің қазақстандық сегментін қалыптастыру және дамуын тегіс қамтитын, перспективті және тұрақты ұлттық бағдарламасын дайындау және жүзеге асырудың алдыңғы ролі берілген. Жеке сектор және азаматтық қоғам мемлекеттік басқару органдарымен диалог жүргізу арқылы өте маңызды кеңес беру ролін атқаруы тиіс. Тұрақты дамуды қамтамасыз етуде белгілі бір рольді орындай отырып, ақпараттық және коммуникациялық технологиялар, инфрақұрылым, контент және қосымшаларды дамыту және таратуда жеке сектордың қатысуының өте үлкен тәжірибелік мәні бар.

Мемлекеттік басқару органдары билік органдарының қызметінің айқындығы және жұртшылықтың игілігі болып табылатын ресми ақпараттарға тиісті қол жеткізуі болуы тиіс.

Мемлекет болып жатқан өзгерістердің катализаторы, Қазнеттің барлық қатысушылары әрекеттерін үйлестіру ролін атқаруы тиіс, ол қоғам мен тұлғаның

дамуын жағымды жаққа бағыттайтын құқықтық және нормативтік базаны қалыптастыруы тиіс.

Қазіргі таңда мемлекеттік басқару органдарының қызметінде Қазнеттің бірыңғай ақпараттық кеңістігін кең пайдалану негізінде мемлекеттік билік жүйесін жетілдіру, халық және ұйымдарға мемлекеттік қызметтерді ұсынудың сапасын жоғарылату, мемлекеттік ақпарат жұмысының нәтижелілігі мен ашықтығын жоғарылату, жемқорлықты жүйелі түрде жою үшін жағымды жағдайлар қалыптасты.

Ақпараттық кеңістікті дамытудың мемлекеттік саясаты халықаралық құқықтың кең қабылданған нормалары мен қағидаттарының басымдылығы, Қазақстан Республикасында заңнамалық тәртіпте бекітілген халықаралық келісім-шарттарды және халықаралық құқықтың басқа да актілерін сақтау арқылы, сондай-ақ жеке және заңды тұлғалардың құқықтарын, өңірлік, жергілікті билік органдарының, Қазақстан Республикасының заңды мүдделерін қорғау және ақпараттық қауіпсіздікті қамтамасыз етуді ескере отырып құрылуы тиіс.

Қазнет саласында мемлекеттік саясаттың негізгі бағыттарына мыналар жатады:

1) азаматтардың ақпарат алуға деген конституциялық құқықтарын жүзеге асыруға кепілдеме беретін жағдайларды қамтамасыз ету, олардың ақпараттық қажеттіліктерін қанағаттандыру;

2) Қазнет ақпараттық кеңістігін тарату, қолдану және пайдалану үдерісінде мемлекеттің, аймақтық және жергілікті құрылымдардың, жеке және заңды тұлғалардың ақпараттық қауіпсіздігін қамтамасыз ету;

3) оларды пайдалану бойынша технологиялар мен қоғамдық қатынастардың өзгеруін ескере отырып, ақпараттық кеңістікті тарату, қолдану және пайдалану саласында құқықтық реттеу тетігін уақытылы жетілдіріп отыру;

4) Қазнет ақпараттық инфрақұрылымын дамыту және жетілдіру;

5) қазіргі заманғы ақпараттық технологиялар, халықаралық стандарттар, ақпаратты топтастыру және кодтаудың ұлттық жүйесі негізінде ақпараттандыру жүйесінің өзара әрекеттесу және сыйысушылығын қамтамасыз ету.

Бұдан басқа, Қазнеттің бірыңғай ақпараттық кеңістігін дамыту үшін мемлекет пен жеке сектордың ынтымақтастығы шешуші мәнге ие. Осы жоспарда барлық қызығушылық білдірген жақтардың қатысуымен ұйымдасқан диалогты жалғастыру қажет, сонымен қатар ұлттық және аймақтық деңгейде Қазнет ақпараттық кеңістікті дамытатын қызығушылық білдірген тараптар арасында әріптестік қарым-қатынастарды орнату және дамытуға қажет тетіктерді анықтау қажет. Осы жүзеге асырылып жатқан бастамалардан барынша артықшылық алу үшін дамудың орнықтылық қағидатын басшылыққа алу керек.

Қазнеттің бірыңғай ақпараттық кеңістігін қалыптастыру және дамытудың қағидатты ерекшелігі мемлекеттік ақпараттық ресурстарды қалыптастыру кезінде барлығына міндетті болып табылатын қатаң технологиялық тәртіпті бекіту қажеттілігі тұр.

4.2. Ұлттық заңнаманы жетілдіру

Интернет саласындағы нормативтік құқықтық актілерді әзірлеудің басты мақсаты: қазақстандық қолданушылар, коммерциялық емес ұйымдар, билік және басқару органдары мүддесіне орай Қазақстан Республикасында Интернеттің дамуы үшін тұрақты және тиімді қолданылатын нормативтік базаны құру; Интернет дамуының техникалық, технологиялық және ұйымдық-құқықтық аспектілерін реттейтін халықаралық нормаларды әзірлеу және қабылдауда Интернет желісінің қазақстандық сегментінің операторлары мен мемлекеттің қатысуы үшін жағдайларды қамтамасыз ету; қазақстандық азаматтар мен ұйымдардың, қоғамдық мүдделердің (оның ішінде Қазақстанның экономикалық және әлеуметтік дамуы бойынша мүдделерді қоса), Қазақстан Республикасының мемлекеттік мүдделердің, аймақтық және жергілікті құрылымдардың Интернетпен байланысты қатынастардағы құқықтары мен заңдық мүдделерін қорғауда мемлекеттік кепілдікті бекіту.

Интернет саласындағы нормативтік құқықтық актілерді әзірлеу кезінде Интернеттің ғаламдық ақпараттық желі ретіндегі қызметі мен құрылу ерекшелігінен туындайтын келесі қағидаттарды ұстанған жөн:

1) Интернет құқықтық реттеудің объектісі не субъектісі болмайды. Интернет операторлары мен қолданушыларының өзара қатынастары, Интернет арқылы ақпарат беру және қызмет көрсетуге байланысты мемлекеттік органдар және жеке тұлғалардың қатынастары құқықтық қатынастардың реттеу пәні болып табылады (пәндік реттеу қағидаты).

2) Интернетпен байланысты құқықтық қатынастар "экстра-ұлттық" мазмұнда болады. Мұндай қарым-қатынастарға басқа елдердің заңнамасын есепке алмай және байланыстырмай жергілікті құқықтық нормаларды қолдану тиімді болмайды. Бұл Интернеттің құқықтық нормаларын халықаралық-құқықтық деңгейде әзірлеу кезінде әмбебап халықаралық келісімдерді (сәйкес нормаларды қазақстандық заңнамаға көшіру арқылы) түзу және орындау (құқықтың халықаралық деңгейінің басымдылығы) жолымен басым назар аударуды талап етеді);

3) Интернетке байланысты нормативтік мәселелердің басым көпшілігі мемлекеттік-құқықтық реттеусіз, "интернет-қоғамдастыққа" қатысушылардың өзара ұйымдық әрекеті әрі Интернетте қолданылатын ережелерді алгоритмдеу

және автоматтандыру деңгейінде (реттеудің заңды емес әдістерін қолдану) шешімін табуы;

4) Интернеттің ғаламдық ақпарат ресурстарына шексіз қосылудың қол жетімдігі ретінде әлеуметтік маңыздылығы Интернетте тұлға, қоғам және мемлекеттің заңдық мүдделерімен маңызды құқықтарын қамтитын аспектілерді реттейтін нормалар мен ережелердің заңдық (құқықтық) бекітілуін қажет етеді (мысалы, азаматтардың жеке өмірін қорғау, қоғамдық ізгіліктің бұзылуымен күрес, мемлекеттік ақпарат қауіпсіздігі саласындағы мүдделерін қорғау, құқық қорғауды сақтау) (реттеудің саналы жеткілікті қағидаты);

5) Интернетпен байланысты құқықтық қатынастардың әртүрлілігімен жан-жақтылығы сәйкес құқықтық базаны әзірлегенде, жеке "арнайы" нормативтік құқықтық реттеумен шектелуге рұқсат бермейді. Интернет желісінің ерекше жұмыс істеуімен байланысты жаңа құқықтық нормаларды әзірлеумен қатар, қолданыстағы қазақстандық заңнамаға, оның Интернет қызметіне қатысты қарым-қатынастарда тікелей қолдану мүмкіндігін қамтамасыз ету мақсатында (кешенді әдіс қағидаты) қажетті өзгерістер (бірқатар жағдайда маңызды өзгерістер) енгізу қажет.

Қазнеттің заңнамалық базасының қазіргі жай-күйі және жоғарыда аталған қағидаттарын ескере отырып, оны дамыту және өзгерту қажеттілігі Интернет саласындағы мемлекеттік заңнаманы ішінде дамытудың екі негізгі бағытын білдіреді:

1) Қазнеттің жұмыс істеуі мен даму ерекшеліктерін ескеретін нормативтік құқықтық актілерді жетілдіру;

2) қолданыстағы заңнамалық актілердің мазмұнын өзгертпей Интернетке қатысты бөлігінде тікелей қолдану (немесе түсіндіру) тетіктерін құру.

Ұлттық интернет сегментінің жалпы әлемдік тенденциялардан қалып кетпеуін болдырмау және осы салада Қазақстан Республикасының мемлекеттік мүдделерін қорғауды қамтамасыз ету үшін тез арада нормативтік реттеуді талап ететін негізгі мәселелер қатарына мыналарды жатқызу керек:

1) Қазақстандық тұтынушылардың Интернет желісіне және оған сәйкес желі ақпараттық ресурстарға еркін қол жеткізуін, сонымен қатар кедергісіз ақпараттық алмасу, оның ішінде халықаралық алмасуды да қамтамасыз ету керек ;

2) Интернетте орналастыратын және Интернетте ұсынылатын алмасу құралдары арқылы берілетін ақпараттың құқықтық жүйесін анықтау;

3) Интернетте іске асатын қоғамға қауіпті әрекеттерді болдырмау (оның ішінде, балағатты және ұятсыз ақпараттарды тарату, қоғамға қарсы үндеулер), сонымен бірге осындай құқық бұзушы адамдарды тиімді анықтау және жазалау үшін нормативті жағдайлар құру;

4) Интернетте орналастыратын зияткерлік меншік объектілерінің авторлық және басқа да ерекше құқықтарын қорғау;

5) жеке деректерді қорғау, атап айтқанда өздері арасында өзара іс-қимыл үдерісінде және Интернетте қызмет көрсету операторлары арасында жиналатын Интернет тұтынушылары туралы деректерді қорғау;

6) Интернетте электрондық құжат айналымы үшін нормативті жағдайлар құру, Интернеттің адрестік кеңістігін пайдалану қағидаттары мен тәртібін орнату, ақпараттық өнімдерге, көрсету құралдары және ақпаратты тасымалдауда ақпараттың авторлығын растау;

7) электрондық коммерция үшін нормативті базаны қамтамасыз ету, Интернетте жасалған келісімдердің заңды күшін мойындау.

Нормативтік құқықтық актілерді әзірлеу кезінде, ең алдымен мемлекет, қоғам және жеке тұлға мүдделерінің балансын басшылыққа алу қажет.

Интернет желісінің ұлттық сегментінің нормативтік құқықтық базасын құру үдерісінің қатысушылары болып өз құзыретінің шегіндегі мемлекеттік биліктің тиісті органдары және интернет желісінің операторлары мен тұтынушыларының мемлекеттік емес қоғамдық бірлестіктері бола алады, ол қоғамдық қажеттілік шеңберінен шығатын интернет проблемасын шешуге "интернет - қоғамдастықты" тартудың жалпы әлемдік үрдістерін көрсетеді.

Қазнеттің нормативтік құқықтық базасын құру кезінде, қолданыстағы нормативтік құқықтық актілердің және тәжірибелік пайдалануды біріздендіруді қамтамасыз ету үшін басқа мемлекеттердегі тиісті заңнамалық актілерді қабылдау тәжірибесін максимальды деңгейде ескеру қажет, сондай-ақ халықаралық келісімдер деңгейінде тиісті нормаларды әзірлеуге белсенді қатысу қажет.

4.3. Қазнеттің инфрақұрылымын дамыту

Қазнет ақпараттық инфрақұрылымын дамыту - үлкен қаржылық инвестицияны талап ететін ІТ-өнімдер өндіретін өндіріс саласын құру, ақпараттық коммуникациялық технологиялардың дамуын қажет ететін күрделі үдеріс. Инфрақұрылымды қалыптастыру үдерісіне мемлекеттің билік органдары сияқты ірі коммерциялық ұйымдарда тартылуы тиіс.

Интернетке қол жетімділік қызметінің сапасын жақсарту ақпараттық ресурстар инфрақұрылымын дамытудағы қазіргімен салыстырғанда қолдаушылар санын ғана емес клиенттер және инвесторлардың санын арттырады. Интернетке қосылу қол жетімдігі Қазнетке жергілікті ақпараттық инфрақұрылымдардың тартылуын және қысқа мерзімде еліміздің экономикалық өсуінің осы маңызды сегменттерінің бірін кеңейтіреді.

Барлық ақпараттық ресурстардың іске қосылған инфрақұрылымы, оның ішінде ақпараттық технологияның қолданыстағы инфрақұрылымы, Қазнет бәсекелеске қабілетті нарығына және дамытуға ықпал етеді.

Ақпараттық инфрақұрылым, технологиялар және жүйелер Қазнет бірыңғай ақпараттық кеңістігін құруды қамтамасыз етеді. Қазнет ақпараттық инфрақұрылымын жетілдірудің басты міндет - ақпараттандырудың техникалық базасын қамтамасыз ету, Интернетте ақпараттық қызметтер саласының жоғары-технологиясын құру.

Қазнет ақпараттық инфрақұрылымының маңызды құрамдас бөлігі оның телекоммуникациялық ортасы - деректерді беру үшін байланыс линиясы кешені, көлік желісін қалыптастыратын аппараттық және бағдарламалық құралдардың кешені болып табылады.

Қазақстан тұрғындарына Интернет қызметтері мен қызмет көрсетудің толық кешенін ұсынуды қамтамасыз ететін, (облыстық, қалалық және аудандық деңгейлер үшін) сыртқы ғаламдық телекоммуникация желісіне және ғаламдық жүйелерге шығатын телекоммуникациялық ортаның әрі қарай дамуын қамтамасыз ету керек.

Осы міндетті шешу үшін Қазнеттің ақпараттық инфрақұрылымын дамыту мынадай бағыттар бойынша жүзеге асырылуы тиіс:

1) Интернет желісіне қосылған компьютерлік құралдарды пайдаланудың коммерциялық емес және басқа да Интернет желісіне қосу қызметтерін ұсынатын мемлекеттік және қоғамдық орталықтардың инфрақұрылымын құру және қолдау арқылы Интернет желісіне қосудың қызметтеріне жалпы және тең қол жетімділігін қамтамасыз ету;

2) осы Тұжырымдама ережелерінің негізінде мемлекеттік ақпараттық және телекоммуникациялық жүйелер мен желісін дамытудың бағдарламалары мен жобаларын іске асыру, олардың мемлекеттік ақпараттық жүйелер мен өзара іс-қимылы мен үйлесімділігін қамтамасыз ету;

3) корпоративтік желілер мен коммерциялық жүйелерді құруды және дамытуды ынталандыру;

4) телекоммуникациялық желілерді автоматтандыру және ыңғайландыру, олардың жұмыс істеуінің қауіпсіздігі мен орнықтылығын арттыру.

4.4. Ақпараттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету жүйесін дамыту, оны ұйымдастыруды жетілдіру

Кез келген мемлекеттің ұлттық қауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін ақпараттық қауіпсіздік өзекті проблема екендігін халықаралық тәжірибе растайды. Әлемдегі бір де бір мемлекетте Интернетте және электрондық төлемдерде

киберқылмыстың - вирустардың таралуы, жағымсыз хабарлар (бұдан әрі - спам), ерсі ақпараттар, қарақшылық, алаяқтық негізгі түрлеріне қарсы тұрақты иммунитеті жоқ.

Ақпараттық қауіпсіздікті қорғау ұлттық заңнаманың шығарылған ақпараттың зияткерлік меншігін қорғау, Интернет арқылы таралатын компьютерлік вирустардың, қорлау және ерсі ақпараттардың, қоғамға қарсы үндеулердің, спам, ақпаратқа рұқсатсыз қолжеткізуді жібермеудің, Интернетті пайдалануға қолданылатын қорғау құралдарын пайдаланудың тәртібін белгілеу, сондай-ақ мұндай құқық бұзушылық жасаушы тұлғаларды тиімді анықтау және жазалау үшін нормативтік шарттар жасаусыз мүмкін емес.

Бірыңғай ақпараттық кеңістікте құқықтық қамтамасыз етумен қатар субъектілердің ақпараттық өзара әрекет етуі ақпаратты қорғаудың ұйымдастырушылық және техникалық шараларын қабылдауды талап етеді. Бұл шаралар мыналарды қарастырады:

- 1) ақпараттың тарап кетуінің, жоғалуының, жасандылығының алдын алу;
- 2) жеке тұлғаның, қоғамның, мемлекеттің ақпараттық қауіпсіздігі қауіп-қатерінің алдын алу;
- 3) ақпаратты жою, модификациялау, бұрмалау, көшіру, шектеу бойынша қолданылатын іс-әрекеттердің алдын алу;
- 4) жеке меншік объектісі ретінде ақпараттың және құжаттаманың құқықтық режимін қамтамасыз ету, ақпараттық ресурстар және ақпараттық жүйелерге заңсыз араласудың басқа түрлерінің алдын алу;
- 5) азаматтардың ақпараттық жүйедегі бар дербес деректерінің құпиялылығын және жеке құпиясын сақтаудың конституциялық құқығын қорғау;
- 6) құжатталған ақпараттың жасырындылығын және құпиялылығын сақтау;
- 7) ақпараттық үдерістерде және ақпараттық жүйелерді, ақпараттық технологиялар мен құралдарды шығару және қолдануды әзірлеу кезінде иелік етуші субъектілердің құқығын қамтамасыз ету;
- 8) Қазнетке қатысушы ұйымдардың ақпараттық қауіпсіздігі және ақпараттық-аналитикалық қамтамасыз ету проблемалары бойынша ақпараттық-анықтама қорын құру;
- 9) сыртқы теріс әсерден Қазнеттің ақпараттық кеңістігін қорғау;
- 10) Интернетті құқыққа қарсы мақсаттарда пайдалану фактілерін анықтау мақсатында Қазнеттің ақпараттық кеңістігінің мониторингін жүзеге асыру.

Бірыңғай ақпараттық кеңістіктегі субъектілердің өзара іс-әрекет етуін ұйымдастыру ережесі заңдардың орындалуын, мемлекеттік және коммерциялық құпияның сақталуын қамтамасыз етуі қажет. Бұл ережелер заңдармен реттелуі қажет.

Бірыңғай ақпараттық кеңістікте аппараттық-бағдарламалық құралдар электрондық өңдеу, сақтау және қабылдау-хабар беру кезіндегі барлық оқиғаларды қандай сатысында болса да хаттамалауды және ақпаратты қорғауды қамтамасыз етуі қажет.

Бұдан басқа, киберқылмыспен күресудің табысты кепілі ақпараттық қауіпсіздік саласында қызмет етуші мемлекеттік органдар мен бизнестің серіктестігі, халықаралық ұйымдардың киберқауіпсіздік жүйесіндегі нормативтік , технологиялық және ұйымдастыру инфрақұрылымын дамыту ісі болып табылады.

4.5. Қазнетті дамыту мониторингі және бағалау

Қазнеттің бірыңғай ақпараттық кеңістігін қалыптастыру қолданыстағы ақпараттандыру деңгейі базасында және оны ескеру арқылы жүріп жатыр. Бұл үдерісті мемлекет бастаған және тек негізгі өндіруші күштердің ғана емес, сонымен бірге азаматтық қоғамның барлық топтарының мүддесі үшін болатын қоғамдық қатынастарды жаңалау үдерісі ретінде қарастыруға болады. Осындай жаңалаудың ұйымдастырушылық мақсаты оның тұрақты өту механизмін құруында болады, елдің экономикалық және әлеуметтік қажеттіліктеріне, тұлға, қоғам және мемлекеттің сұраныстарына сәйкестенуі. Осындай механизмді құрудың негізгі принциптері ретінде мыналарды бөліп көрсетуге болады:

1) проблемаларды шешудің таңдалатын нұсқаларын ғылыми негіздеу және тәуекелдерді бағалау;

2) қабылданған нұсқаларды модельді және экспериментальды түрде пысықтау;

3) оларды практика жүзінде енгізу барысында мүмкін болатын талдау және бағалау;

4) кең түрде қоғамдық талқылау жүргізу және осы талқылаудан алынған нәтижелерді талдап қорыту;

5) қабылданған шешімдерді тәжірибеде жүзеге асыруда эволюциялық жолды қолдану.

Барлық осы қағидаттарға ғылыми әдістер арқылы ахуалға кешенді талдау жасау, жұмыстарды кеңістіктік-уақыттық жоспарлау және орындалу үдерісі кезінде қадағалау және үйлестіруді жүзеге асыруға мүмкіндігі бар бағдарламаның басқару жүйесін қалыптастыру жауап береді.

Мониторингтің міндеті Қазнеттің ақпараттық кеңістігін қалыптастыру және дамыту барысын мемлекеттік реттеу саясатын әзірлеу үшін және даму басымдықтарын айқындау үшін, сондай-ақ осыған байланысты нақты проблемалар мәнінің мониторингі барысында анықталған барабар белгілі бір

аумақтарды іріктеп, мемлекеттік қолдау үшін сенімді және объективті негіз құрудан тұрады.

Қазнеттің бірыңғай ақпараттық кеңістігіне мемлекеттік есепке алу және қозғалысты көрсеткіштеу органдары қажетті және жеткілікті статистикалық кешендерді, оның ішінде салалық көрсеткіштер мен мониторинг индикаторларын , ақпараттық қызметтердің тізбесін айқындауда шешуші рөл атқаруы және ашық ақпаратқа қол жеткізуді жан-жақты дамытуы әрі кеңейтуі, берілетін ақпараттың өзектілігі, сенімділігі мен қол жетімділігі үшін күресуі тиіс.

4.6. Қазақстанның ғаламдық ақпараттық желілер мен жүйелерді құру мен пайдалану үдерістеріне қатысуы

Қазнеттің бірыңғай ақпараттық кеңістігі интернеттің әлемдік ақпараттық кеңістігінің елеулі құрамдас бөлігі болуы тиіс. Ол Қазақстан Республикасының ақпараттандыру саласында басқа елдермен және халықаралық ұйымдармен ынтымақтастығын талап етеді.

Бұл ретте, мыналарды көздеу қажет:

- 1) озық елдердің ұйымдастыру және техникалық тәжірибесін пайдалану;
- 2) отандық ақпарат ресурстарын қалыптастыру үшін шетелдік ақпаратты пайдалану;
- 3) отандық ақпарат ресурстарының экспортын ұйымдастыру;
- 4) Қазақстанның заңды және жеке тұлғаларының әлемнің дамыған елдерінің ақпараттық ресурстарына қол жеткізу мүмкіндігін қамтамасыз ету;
- 5) байланыс және телекоммуникацияның халықаралық жүйесіндегі өздерінің құралдарында пайдаланушыларды қамтамасыз ету үшін байланыс және телекоммуникацияның протоколын, ақпаратты ұсынудың нысанын реттейтін халықаралық стандарттарды енгізу;
- 6) әлемдік ақпараттық кеңістікті қалыптастыру, жаңа ақпараттық технологиялар құру және әлемдік бірлесіп жұмыс жасаудың қолданбалы бағыттарын ақпараттандырумен байланысты (банктік ақпараттардың, ғылыми-техникалық ақпараттардың әлемдік жүйесін құру және пайдалану) Қазақстан Республикасының халықаралық бағдарламалар мен жобаларды толық құқығы бар мүшесі ретінде қатысуын қамтамасыз ету;
- 7) ақпараттық ресурстар, ақпараттық технологиялар құралдары, телекоммуникация және байланыс жүйелері, ақпараттандыру жүйелерін құру және дамыту саласында заңдық, құқықтық және нормативтік реттеумен байланысты құжаттарды дайындау барысында халықаралық ұйымдардың жұмысына қатысуды қамтамасыз ету;

8) Қазнеттің бірыңғай ақпараттық кеңістігінің орнықты дамуын қамтамасыз ететін жаңа ақпараттық технологиялар құралдарын сатып алуға шетелдік фирмалармен контрактіге отыру мүмкіндіктері;

9) жаңа ақпараттық технологиялар құралдарын жасап шығаратын бірлескен кәсіпорындар құру және лицензиялар сатып алу.

Халықаралық ынтымақтастық барысында барлық жұмыстарды - екіжақты және көпжақты келісімдер жасаудан бастап атқарушы биліктің мемлекеттік және өңірлік органдарына арналған ақпараттық технологиялар құралдарын сатып алуға дейін ақпараттық сүйемелдеуді жүзеге асыру орынды.

5. Күтілетін нәтижелер

Қазнеттің бірыңғай ақпараттық кеңістігі өзінің қарқынды даму кезеңінде тұр. Бұл маңызды бағыттың жетістігі үдеріске қатысушылардың бірлескен күш-жігеріне, осы Тұжырымдаманың міндеттері мен бағыттарын іске асыруға байланысты.

Тұжырымдаманы іске асыру:

1) Қазақстанның ақпараттық және технологиялар саласындағы экономикалық, өнеркәсіптік, зияткерлік және кадрлық әлеуетін тиімді пайдалануға;

2) ақпараттық сала мен аяның Қазақстан өңірлерімен келісілген дамуын қамтамасыз етуге;

3) Қазақстан Республикасында ақпараттық теңсіздік проблемасын шешу үшін алғы шарттар жасауға;

4) мемлекет қызметінің әртүрлі салаларында Интернеттің ғаламдық ақпарат желісінің ұлттық сегментін дамытудың мемлекеттік саясатының басымдық бағыттарын құруға;

5) Қазнет ақпарат құралдары арқылы мемлекеттік билік және басқару органдарының халықты саяси, әлеуметтік-экономикалық өмір туралы үнемі хабардар етудің жаңа мүмкіндіктерін ашуға;

6) Қазнеттің құқықтық және ұйымдық тетіктерін, заңнаманы жетілдіру жолымен олардың ақпараттық құқықтары мен міндеттерін іске асыру кезінде саяси және қоғамдық өмірдегі барлық субъектілердің өзара қарым-қатынасын тиімді реттеуге;

7) Қазнеттің бірыңғай ақпараттық кеңестігін құру үшін жағдай жасауға мүмкіндік береді.

Қойылған міндеттерді дәйекті және жүйелі шешу Қазақстанның Интернет кеңістігін жаңғыртады, қазіргі әлемнің ғаламдық қатеріне барабар жауап беруге

және Қазнеттің жаңа, сапалы деңгейге шығуына жағдай жасайды. Бір мезгілде әлемдік ақпараттық кеңістігінде Қазақстан Республикасының имиджін жылжытудың түйінді міндеттері шешілетін болады.

© 2012. Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің «Қазақстан Республикасының Заңнама және құқықтық ақпарат институты» ШЖҚ РМК